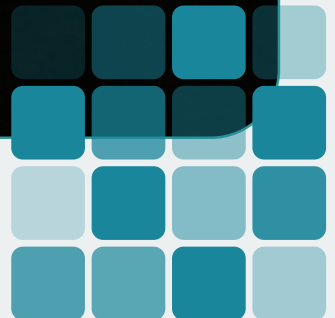


CHRISTCHURCH TERÖR SALDIRISI, BRENTON TARRANT'IN MANİFESTOSU VE TERÖRÜN YENİ YÜZÜ



DR. ÖĞR. ÜYESİ GÖKTUĞ SÖNMEZ





Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2019

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir Şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtılmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adresi : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 ankaya, ANKARA

Telefon: +90 (312) 430 26 09 Faks: +90 (312) 430 39 48

Email: info@orsam.org.tr

Fotoğraflar: Anadolu Images

CHRISTCHURCH TERÖR SALDIRISI, BRENTON TARRANT'IN MANİFESTOSU VE TERÖRÜN YENİ YÜZÜ

Yazar Hakkında

Dr. Öğr. Üyesi Göktuğ Sönmez

Lisans derecesini Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden, yüksek lisans derecesini London School of Economics (LSE) Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden ve doktora derecesini School of Oriental and African Studies (SOAS)'den almıştır. Akademik araştırma alanları arasında radikalleşme, şiddete varan aşırıcılık, uluslararası ilişkiler teorisi ve Türk dış politikası bulunmaktadır. Bu alanlarda Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı SAM, Global Strateji Enstitüsü ve ORSAM gibi çeşitli düşünce kuruluşlarında araştırmalarda bulunmuştur. Halihazırda ORSAM'da Güvenlik Çalışmaları Direktörü olarak çalışmaktadır.

15 Mart'ta Yeni Zelanda'nın Christchurch kentindeki Al Noor ve Linwood Camilerini hedef alan ve Brenton Tarrant tarafından gerçekleştirilen terör saldırısında 50 kişi hayatını kaybetmiştir. Saldırının ardından Yeni Zelanda polisi yakındaki bir araçta iki adet EYP bulmuş ve Tarrant'ın bireysel terör saldırısından ziyade hücre tipi bir yapının açığa çıkmasına neden olabilecek şekilde üç erkek ve bir kadını gözaltına almıştır.

Tarrant'ın internete yüklenen manifestosu saldırının İslamofobi içeren aşırı sağcı bir saldırı olduğunu bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Tarrant'ın manifestosu ve saldırıyı gerçekleştirme şekli, 2011'de Andres Behring Breivik tarafından Norveç'te gerçekleştirilen terör saldırısı ve failin "2083-Bir Avrupa Bağımsızlık Bildirgesi"ni hatırlatmaktadır. Bu yazıda, Tarrant'ın manifestosundan bazı önemli noktalar ile "eylem yoluyla propaganda" taktiğini uygulama maksadıyla teknolojiyi nasıl kullandığı ve gerçekleştirdiği saldırının bize farklı terör biçimleri ve bunlar arasındaki bağ hakkında neler gösterdiği tartışılacaktır.

Christchurch'teki terör saldırısı, neden

olduğu trajedinin yanı sıra, çevrimiçi dünyanın kullanımının, motivasyonlarına bakılmaksızın terörizmin yeni yüzünde nasıl daha da merkezi hale geldiğini kanıtlamıştır. 1990'lardan bu yana, Neo-Nazilerden KKK'ya, YPG'den IŞİD'e (ki IŞİD yıllarca propaganda materyali üretmeye ve bu noktada katkıda bulunabilecek insanlara yatırım yapmaya büyük önem vermiş, Irak ve Suriye'deki askeri kayıplarından önce gücünün zirvesindeyken aylık bin propaganda materyali üretme noktasına ulaşarak terörizmin siber görünürlüğünün doruk noktasını temsil etmiştir) aşırılık yanlısı ve/veya terörist gruplar tarafından bu alanda kademeli olarak artan bir aktivite seviyesi görülmüştür. Brenton Tarrant da bu kapsamda "davasını" yayma ve saldırısının psikolojik etkisini artırma noktasında çevrimiçi araçların çarpan etkisinin farkında bir çizgi sergilemektedir. Tarrant, yalnızca kendi Twitter hesabında manifestosunu çevrimiçi olarak paylaşmamış, aynı zamanda Facebook ve 8chan aracılığıyla yaptığı katliamı da canlı yayınlamıştır. Katliamın videosu, siber alanda devlet ve özel sektör işbirliğinin önemini gösterir biçimde hızla kaldırılmasına rağmen, muhtemelen birçok başka web sitesi, sosyal medya ve mesajlaşma paylaşımları ile



deeb web çevresinde ulaşılabilir olacaktır ki bu da çevrimiçi alemde aşırılık yanlısı içeriğe karşı mükemmel bir savunmanın imkansız olduğuna işaret eden bir diğer örneği oluşturacaktır. Yapay zeka, bu tür içeriği kaldırmak ve bunları paylaşan hesapları yasaklamak için giderek daha etkili hale gelse de, çevrimiçi paylaşılan bir materyalin tamamen kaldırılmasının imkansızlığı üzerinde bir uzlaşma olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, video ve manifestonun benzer düşünceli aşırı sağ teröristlere ve İslamofobiklere ilham verecek ve Tarrant'ın böylesi bireyler için bir "ilham kaynağı"na dönüşmesine neden olabilecektir. Tarrant Bitconnect'e yaptığı "yatırımlarından" bahsettiğinde, terörizmin

ortak bir tema olarak hayat bulan, tarihi travmalar ve aşağılanmadan kaynaklanan İslamofobyaya ile beraber ele alınan güçlü bir Türk aleyhtarı duygu ya da Türkofobyadır. Bu nokta, "Türlere" başlıklı ayrı bir bölümünün bulunduğu manifestosunda daha belirgin olarak görülmektedir. Bu bölümde, Türklerin Boğaz'ın yalnızca doğu tarafının kalabileceğinden, aksi takdirde öldürülüp "Avrupa topraklarından" sürüleceklerinden ve kentteki bütün minare ve camileri yok edileceğinden ve onu "bir kez daha Hıristiyanların" yapmak için "İstanbul (Tarrant Konstantinopolis ifadesini kullanmaktadır) için geliyor olduklarından" bahsetmektedir. Bu söylem, Tarrant'ın kendisini Hristiyan olarak

“Tarrant'ın söyleminden ve tüfeğindeki “mesajlar”dan çıkarılabilecek önemli bir çıkarım da birçok aşırı sağcı grup arasında ortak bir tema olarak hayat bulan, tarihi travmalar ve aşağılanmadan kaynaklanan İslamofobyaya ile beraber ele alınan güçlü bir Türk aleyhtarı duygu ya da Türkofobyadır.”

yeni yüzünün resmini içeren bütüncül bir resmi tamamladığı da söylenebilir; kripto para birimleri, çevrimiçi propaganda materyalleri ve canlı yayımlanan saldırılar.

Bosna Savaşında Karadziç'i öven Sırp Çetniklerin marşını videosunun fon müziği yapması, Tarrant'ın İslamofobik terör eyleminin arkasındaki "küresel" algısını ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, Breivik'in entelektüel seviyesini ve tarihsel bilgisini kısmen Londra'daki Norveç elçiliğinde geçirdiği çocukluğu sayesinde akılda tutarken, teröristin tüfeği üzerine yazılmış "Turcofagos" kelimesi ile birlikte Viyana kuşatması ve Hunyadi Yanoş'a atıflar görmek de oldukça ilgi çekicidir. Bu referanslar Tarrant'ın da Ortaçağ tarihine ve Osmanlı'nın Avrupa seferlerine dair bilgisini göstermekte, kendisi de bu süreci henüz tam olarak tersine çevrilmemiş bir rezalet olarak gördüğünü ifade etmektedir.

Tarrant'ın söyleminden ve tüfeğindeki "mesajlar"dan çıkarılabilecek önemli bir çıkarım da birçok aşırı sağcı grup arasında

tanımlama noktasında emin olamamasından bahsettiği cümlesiyle birlikte okunduğunda oldukça ilgi çekici bir resim sunmaktadır. Tarrant, yine Türkiye'ye dair, ülkenin NATO müttefiki olarak görülmesi konusundaki rahatsızlığını dile getirmekte ve Türkiye'nin "yabancı bir düşman gücünün gerçek konumuna" geri itilmesi gerekliliğinin altını çizmektedir. Tarrant, Türkiye'yi üye devlet olarak kabullenen NATO'yu reddetmekle kalmamakta, aynı zamanda bir "eritme potası" olarak gördüğü ABD'den duyduğu rahatsızlığı da dile getirirken, hem Türkiye'siz hem de ABD'siz bir NATO'yu savunmakta; ancak bu şekilde yapının gerçek bir "Avrupa ordusu" haline geleceğini ifade etmektedir. ABD'ye yönelik eleştirel tavrı, Batı'daki "mevcut nihilist, hedonistik, bireyselci" yaşam tarzına atıf yaparak; bu yaşam tarzından ötürü kendi saldırısı ve bireysel silah kullanımına dair ABD Anayasası'nın İkinci Düzenlemesi üzerinde yaşanacak tartışmalar neticesinde iç savaş yaşamasını ve nihayetinde Balkanlaşmasını umduğu ABD'yi suçlamaktadır. Tarrant'ın,

terör eylemini gerçekleştirmesinin arkasında yatan önemli bir neden ve “TATP dolgulu kiralık kamyonet, topuzlu çekiç ve tahta bir kalkan” vb. yerine ateşli silahlar seçmesinin nedeni de bu tartışmanın körüklenmesi maksadı olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD’de yaşanacak bir iç savaşla Tarrant’ın nihai hedefi, ülkenin küresel olarak gücünü kırmak ve böylece “ABD’nin Kosova’ya müdahalesi gibi bir durumun bir daha asla yaşanmamasını” sağlamaktır.

Tarrant, manifestosuna “doğum oranları” konulu bir tartışma ile başlamaktadır. Ona göre, Avrupa düşük doğum oranları nedeniyle gittikçe zayıfladığından, “nüfusun kendini yenileme seviyelerine” geri dönülmezse, Avrupalı olmayanlar sınır dışı edilse bile Avrupa “çürümeye” başlayacaktır ki bu demografik yaklaşım manifestoda tekraren karşımıza çıkmaktadır.

Tarrant’ın manifestosunda oldukça kritik bir diğer nokta ise kendi çocukluğuna “herhangi büyük bir sorun yaşanmamış, normal” bir dönem olarak atıfta bulunmasıdır. Breivik’in

travmatik çocukluğunu akılda tutarak, Tarrant’ın burada teröristlerin genellikle çocukluk sorunlarından muzdarip olduğu iddiasının ötesine geçmeye çalıştığı ve toplum tarafından kabul edilme ve onur için mücadele eden bozuk bir kişilik değil bilinçli, psikolojik anlamda sağlıklı, bir yol seçip onu sonuna kadar savunan rasyonel bir aktör olduğunu anlatmaya çalıştığı değerlendirilebilmektedir.

Tarrant, “bireysel dönüşümünü” ve şiddeti benimseme konusundaki kararını nasıl verdiğini gözler önüne sererken iki önemli olaya atıfta bulunmaktadır. İlk olarak Ebba Akkerlund’un da hayatını kaybettiği Nisan 2017’de gerçekleşen Stockholm saldırısının onun için bir dönüm noktası olduğunu belirtmekte; diğer yandan “uluslararası, küreselci, beyaz karşıtı, eski bankacı”ların “yarı milliyetçi” adaya karşı zafer kazandığına inandığı Mayıs 2017 Fransa seçimlerinin kendi hedeflerini siyasal araçlarla gerçekleştirmesini imkansız kıldığına ikna ettiğini ileri sürüyor. Son olarak, “işgalcilerin” her yerde olduğu ve “kültür ve



kimliğin kaybolduğuna” inandığı Fransa’da kendi seyahat tecrübelerinden bahsetmektedir.

Tarrant hiçbir siyasi gruba doğrudan bağlı olmadığını iddia etmekle birlikte, hem çevrimiçi hem de çevrimdışı bireysel bağlantıların “grup kimliği” ve aidiyet hissi oluşturma aısından önemini gösteren bir şekilde “birçok milliyetçi gruba bağış yapmış ve daha fazlası ile de etkileşime geçmiş” olduğunu belirtmektedir. Buna bağlı olarak, eylemine yönelik “kutsamaları”, aşırı sağcı gruplar arasında başka hiçbir aktörün sağlayamadığı bir prestij ve ideal zemin oluşturduğunu değerlendirdiği “yeniden doğmuş Tapınak Şövalyeleri”ne atıfta bulunmaktadır.

Tarrant’ın manifestosunu 21 Ocak’ta internete yüklediği ve 14 Mart’ta güncellediği değerlendirildiğinde, şüpheli kişilerin online ayak izleri aşırılığa yöneldeğinde, kişisel verilerin korunması ve ifade özgürlüğünü

aktörlerin kilit hedef olacağı ve bu hedefe nasıl ulaşacağını hesapladığını göstermektedir. Hedefler aısından, “düşman”, beyaz Avrupalıların topraklarında yaşadığı sürece belirgin bir ayırım yapmamıştır. Kadınları ve çocukları hedeflemesinin ardında yatan sebep, Tarrant’ın “İstilada masum yoktur” ifadesinde bulunabilmektedir. Dahası, üç ay önce saldırısını Christchurch’te yapmaya karar verene kadar bir saldırı gerçekteşirmesi için gerekli 2 yıllık uzun bir hazırlık döneminden bahsetmektedir. Aslen Yeni Zelandalı olmamasına ve bizatihi bu ülkenin, yerel halkın sömürgecilerin elinde yaşadığı dramlara örnek teşkil etmesine karşı Tarrant, eylemini “işgalci bir güce karşı partizan eylem” olarak adlandırmayı tercih etmekle birlikte saldırının “tanımı gereği... bir terör saldırısı” olduğunu itiraf etmektedir.

Yaşam yolculuğunda komünist, anarşist ve liberal olduğunubelirten Tarrant, manifestosunda Sir Oswald Mosley’in görüşlerinden esinlenerek

“Saldırıdan yalnızca bir ders çıkarılması gerekirse, bu, terörizmin kısır döngüsü olmalıdır; oldukça basit bir şekilde, terörizmin farklı biçimleri, birbirlerinin söylemlerini beslemeye ve diğerlerini adım atmaya motive etmeye devam edeceğidir.”

ihlal etmeksizin, kanuni sürecin ve istihbari önlemlerinin etkili bir şekilde kullanılmasının önemi de ortaya çıkmaktadır. Saldırıdan hemen sonra kendisinin unutulacağını iddia etse de, Tarrant saldırının “artçı şokunun”, derin sosyal ve politik değişime neden olacağını varsaymasına karşı tarihsel tecrübe bu düzeyde bir etkiyi haiz bir aşırı sağ terör eylemi kaydetmemiştir. Ancak, bu tartışma dizisi onun rasyonelliğini açıkça göstermekte ve onun akıl hastası aşırılık yanlısı bir sağcı olmaktan uzak, ancak dikkatli ve rasyonel biçimde öfori ve megalomani güdümlü saldırısına dair abartılı beklentisine karşı kendisinin yapabileceği etkinin sınırlarını, saldırının “artçı şokunu”, nihai hedefini ve bu hedef için hangi

kendisini Etno-milliyetçi bir eko-faşist olarak tanımlamakta ve Çin’in kendininkilere “en yakın siyasi ve sosyal değerlere sahip olan devlet” olduğunu ifade ertmektedir. Ayrıca, Breivik ve Tarrant’ın yazılarında soru-cevap şeklinde yazım ve içerik gibi önemli benzerliklerle birlikte, Tarrant, bu “ilham”ı güçlendirir biçimde Knight Justiciar (Adalet Sağlayıcı Şövalye) Breivik olarak adlandırdığı Breivik’e doğrudan atıfta bulunmakta ve Breivik’i ilham kaynağı olarak ifade etmektedir.

Tarrant’a göre, aşırı sağ fikirlerin Batı’daki yükselişi “beyin yıkaması, sapma ya da yanlış yönlendirilme” ile ilgili değil, dünyanın farklı yerlerindeki beyaz insanların “nihayet kafalarını

kaldırarak” ve “radikalleşmenin yozlaşma karşısındaki rasyonel tepki” olduğunun farkına varmaları ile ilgilidir. Ayrıca Sadık Han’dan yerel CEO’lara, yerel uyuşturucu satıcılarına ve Almanya Şansölyesi Angela Merkel’den Tarrant’ın ifadesiyle “halkımızın en eski düşmanlarından birinin ve Avrupa’daki en büyük İslami topluluğun lideri” Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a kadar uzun bir olası hedefler listesine de değinmektedir.

Tarrant’ın manifesto metni hem entelektüel niteliği hem de dili açısından önemli zayıflıklara sahip olmakla birlikte, hem saldırının kendisi hem de metin, gerek terörizmin yeni yüzüne gerekse farklı terörizm biçimlerinin kısır döngüsünün birkaç önemli yönüne işaret etmektedir. Saldırının etkisini artırmak maksadıyla propaganda amaçlı yoğun sosyal medya ve yüksek çözünürlüklü görsel malzeme kullanımı, çevrimiçi okuma materyallerini yayma ve kripto para birimleri atfı (ki bu para birimlerinin manifestosunda bahsettiği aşırı sağ gruplara yaptığı “bağışlar”da da kullanılmış olması kuvvetle muhtemeldir) terörizmin araçlarının zaman içinde nasıl geliştiğini gözler önüne seren önemli örneklerdendir. Bu bağlamda propaganda ve medyanın rolü üzerindeki odak, eğer hayatta kalabilirse, ideallerini “medya” aracılığıyla yayabileceği söyleminde görülmektedir. Ayrıca yine kendi ifadesiyle, eğer hayatta kalabilirse, “yasal, üniformalı bir savaşçı” olarak “işgalci bir güce karşı partizan eylemi” gerçekleştirdiğine inandığından terörizm suçlamasını kabul etmeyecektir. Çar II. Aleksandr’ı öldüren ve mesajlarını yayma noktasında daha az araca sahip olanlarla karşılaştırıldığında, günümüz teröristleri mesajlarını hem görsel hem de sesli içerik kullanarak farklı araçlar aracılığıyla saniyeler içinde milyonlarca insana

neredeyse ücretsiz olarak yayabilmektedir. Geniş siber alemin büyük kısmını kontrol eden özel şirketler ile devletler arasında giderek daha fazla işbirliğini gerektiren bu durum, devletleri “bir adım önde” olma yarışlarında daha hızlı ve yenilikçi olmaya itmektedir.

Saldırıdan yalnızca bir ders çıkarılması gerekirse, bu, terörizmin kısır döngüsü olmalıdır; oldukça basit bir şekilde, terörizmin farklı biçimleri, birbirlerinin söylemlerini beslemeye ve diğerlerini adım atmaya motive etmeye devam edecektir. Dolayısıyla, mali gözetimden Sinyal İstihbaratı/Signals Intelligence (SIGINT)’a kadar, tüm aşırılık ve/veya terörist faaliyet biçimlerine karşı tarafsız bir yaklaşım benimsenmediği sürece, belirli bir aşırılıkçılığa karşı mücadeleye odaklanılırken, diğer türlerin çok daha aktif olmalarının önünü açacak şekilde verimli bir zemin sunulması tehlikesi karşımızdadır ki bu da öncelikle odaklanılan gruplarla küresel mücadeleye de önemli zarar verebilecektir. Bu nedenle, özellikle saldırıdan sonra -İŞİD’e bağlı hesapların hızla intikam paylaşımları yayınlamaya başlamasından da görüleceği üzere- kanun uygulayıcı mekanizmalar ile uluslararası toplum ve önde gelen uluslararası kuruluşların saldırıya nasıl yaklaşacakları, saldırıyı Müslümanlarla hem küresel hem de yerel düzeyde dayanışma gösterip göstermeyecekleri ve saldırıyı açıkça terör eylemi olarak adlandırıp adlandırmayacakları gereken “kısır döngü”yü kırmak adına dikkatle izlenmesi ve değerlendirilmesi gereken sorular olacaktır. Yeni Zelanda’da saldırı sonrası ortaya konan siyasi tavrın ve birlikte yaşama iradesinin beyanının dünyada yalnızca saldırının hemen akabinde değil orta-uzun vadede ne denli yankı bulacağı ileriye dönük olarak da önemli veriler sunacaktır.



ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.



📍 Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

☎ +90 (312) 430 26 09
📠 +90 (312) 430 39 48

✉ info@orsam.org.tr
🌐 www.orsam.org.tr

📱 in 🐦 📺
orsamtr